

Faglig beretning ved Årsmødet for Landsudvalget for Svin tirsdag den 23. Oktober 2001 ved direktør Orla Grøn Pedersen.

Noget af det mest positive ved mit job er, når jeg rundt om i landet møder jer svineproducenter og oplever en evne og vilje til at gribe handsken og vende kritik og modgang til noget positivt og fremadrettet.

Aldrig har debatten om dansk svineproduktions fremtid været så intens som i det forløbne år. Politikere, myndigheder og medier har præsenteret os for udfordringer og krav – nogle har endda forsøgt at udlægge snubletråde.

Det er lykkedes at forcere de udlagte forhindringer – og samtidig give konkurrenterne baghjul. Hvordan kan det lade sig gøre?

Det kan det kun, fordi I har en enorm fightervilje og en urokkelig tro på, at der på den anden side af målstregen er en fremtid for dansk svineproduktion – trods alle forhindringer.

Den gode form, fightervilje og tro på fremtiden kommer tydeligst frem blandt unge, der lige har startet egen bedrift – eller er på vej til det.

Lugt og ammoniakfordampning

Og formen bliver hele tiden testet. Sidste år var vi knapt kommet hjem fra årsmødet, inden lugt og fordampning af ammoniak fra stalde ifølge nogle medier var udråbt til nationens største svøbe. – Og det til trods for, at dansk svineproduktion over de seneste 15 år har reduceret ammoniakfordampningen med 25 procent, samtidig med at produktionen er steget med 60 procent.

Nu er det ikke sådan, at lugten af gris er os ubekendt. Vi har derfor i flere år arbejdet med både lugt og ammoniakfordampning. Men sidste år fik dette område en budgetmæssig saltvandsindsprøjtning, og forsøgene sker i en tæt dialog med forskningsinstitutioner både i Danmark, USA og Holland.

Ammoniak stammer primært fra kvælstof i urin, mens de betydende lugtkomponenter er kortkædede fede syrer, phenol-, svovl- og indolforbindinger – som fordufter fra gødningen.

Det er rigtigt, at **lugtgener** spiller en større og større rolle for lokalsamfundets accept af naboer med svineproduktion. Derom ingen tvivl. Vores klare vision er derfor at halvere lugtgenerne indenfor de kommende år.

Egentlige "snupeopsøgn" har vi ingen af, når det drejer sig om lugt. På den anden side kan der alligevel via forskellige tiltag gøres meget.

Løsningen skal findes indenfor staldindretning, gyllehåndtering og fodring og ikke mindst ved etablering af nye staldanlæg og gyllebeholdere i passende afstand fra boligområder.

For eksempel vil en mindske gylleoverflade reducere ammoniakfordampning og forekomst af lugt fra stalden. V-formede gyllekanaler er testet i slagtesvinestier med delvist spaltegulv, hvilket reducerede fordampningen med 16 procent sammenlignet med en traditionelt udformet gyllekanal. Hyppig gylleudslusning er nødvendig i et sådant system for at udnytte potentialet i de V-formede kummer.

Som nævnt har vi allerede opnået en markant reduktion i den samlede ammoniakfordampning, og det er en af de kendsgerninger – som man i Wilhjelm-udvalget har måttet forholde sig til.

Som netop vist kan det gøres endnu bedre, så de jomfruelige naturområder fortsat kan få lov til at være så godt som uberørte.

Luftrensning

Rensning af afgangsluft fra stalde er blot en af de muligheder vi undersøger. De realistiske metoder er forskellige former for luftvask, brug af biofilter og ozontilsætning, som vi afprøver sammen med en række firmaer.

Luftvask er ifølge de foreløbige resultater så lovende, at vi nu tester et fuldskala-anlæg. Et sådant anlæg er kun aktuelt for bedrifter i bolignære områder som følge af den høje anlægspris. Luftvaskesystemer fungerer ved, at afgangsluften ledes igennem et filter, der overrisles med vand. Ammoniak og lugtstoffer nedbrydes af bakterierne i vandet og på filtret.

Ozon tilsat afgangsluft indgår i et andet projekt, men ozon skal af sikkerhedsmæssige grunde tilsættes udenfor staldrummet.

Måling af lugt

Lugten af svin genkender stort set alle. Men hvor meget lugter det? Ved klagesager over **lugtgener** fra svinestalde oplever vi af og til, at de lokale myndigheder kræver oplysninger om omfanget af lugtgener i området omkring svinestalden.

Theoretisk er det muligt at beregne lugtniveauer i forskellig afstand fra stalden.

Beregningerne sker ved hjælp af modeller og oplysninger om bygningsdimension, ventilationsanlæg samt omfang af lugt.

Ved at ændre på konstruktionen af ventilationsanlæggene eller ændring af højden på ventilationskorstene er det muligt at beregne, hvad der skal til for at leve op til eventuelle myndighedskrav og hensynet til naboerne.

Miljø- og kvælstofudledning

Kvælstofudnyttelsen i stald og mark er forbedret så meget siden 80'erne, at I som svineproducenter har grund til at ranke ryggen.

Ændret fodersammensætning og forbedret foderudnyttelse har allerede reduceret kvælstofindholdet i gylle med 35 procent. Som følge af en bedre udnyttelse i marken er svinebrugets såkaldte merkvælstoftab sammenholdt med et rent plantebrug faldet fra 170 kg pr. ha i 1987 til nu 42 kg. Det kvælstoftab, som svineene kan få skylden for, er altså minimeret med 75 procent over 14 år.

Bedre fodereffektivitet vil stadigvæk kunne give noget, og mulighederne for bedre udnyttelse i marken er endnu ikke helt udtømte, men samlet set vil det være marginalt i forhold til det ryk, der allerede er taget.

Yderligere ændringer af foderets sammensætning kan let få negative følger for grisenes trivsel og sundhed.

Fosfor

Indholdet af fosfor i gyllen er reduceret med 15 procent siden midten af 90'erne. Selv om fosfor her og nu ikke udgør nogen trussel for miljøet – så skal problemet løses i løbet af få år. Heldigvis er vi i den favorable position, at vi kan anvise løsninger på langt hovedparten af problemet.

Status er, at en bedrift med søer, smågrise og slagtesvin med de nuværende 170 kg N pr. ha vil tilføre marken 47 kg fosfor pr. ha.

Fra 1. august 2002 er kravet som bekendt 140 kg N pr. ha, hvilket medfører en udledning af 39 kg fosfor pr. ha.

Ved brug af monocalciumfosfat i stedet for dicalciumfosfat reduceres udledningen af fosfor med 3-5 kg pr. ha. En sådan aftale om brug af monocalciumfosfat er allerede indgået med foderstofbranchen.

Konsekvent brug af mikrobiel fytase og flere blandinger pr. dyrekategori vil yderligere reducere udledningen. Hvis samtlige tiltag anvendes, kan vi om få år nå under 30 kg fosfor pr. ha – altså et ordentlig ryk i forhold til udgangspunktet i midten af 90'erne.

Men det skal ses i lyset af, at afgrøderne - afhængig af bonitet fjerner 18-25 kg fosfor pr. ha.

Brug af **fyttase** og flere blandinger i soholdet er omkostningsfrit, idet besparelsen stort set udligner omkostningen til investering i fodringsanlæg.

Vi er netop nu ved at opføre verdens største forsøg med fosfornormer til søer. Det omfatter mere end 8.500 kuld fra fire besætninger. Det viser sig imidlertid, at reduceret fosfortildeling i drægtighedsperioden medfører 0,2 færre fødte gris pr. kuld og en marginal ringere holdbarhed hos søerne.

Blandt andet derfor er forsøget udvidet til også at omfatte analyse af knoglemassen for på den måde at vurdere, om knoglestyrken påvirkes. Det gøres ved hjælp af en såkaldt Dexa-skanning. Det er et udstyr, der er udviklet på hospitalerne til analyse af knogleskørhed hos ældre mennesker.

Da vi nødtigt vil påvirke ventelisterne på hospitalerne, har vi aftalt at låne et udstyr hos Novo. Vi ser med spænding frem til resultatet af disse undersøgelser.

Men det står klart, at den nuværende norm på 2,2 g fordøjeligt fosfor pr. FE til drægtige søer ikke kan reduceres yderligere, før alle data fra projektet er analyseret. På trods af det kan fosforudledningen nedbringes til i underkanten af de 30 kg.

Gyllebehandling - dekantere

Hermed er de biologiske og dermed fodringsmæssige muligheder udtømte. Med andre ord kræves der andre løsninger, hvis udledningen af fosfor og kvælstof fra den enkelte besætning skal begrænses yderligere.

Gyllebehandling med dekantercentrifuge er en ny metode og er allerede i funktion i enkelte besætninger. Ifølge undersøgelser på forskningscenter Bygholm fjernes ca. 70 procent af fosfordelen og ca. 30 procent af kvælstofdelen ved "udtræk" af blot 10-15 procent af gyllens volumenmasse.

Denne faste del kan givet vis sælges til planteavlere som den nye tids kunstgødning.

Et mobilt dekanteranlæg kan behandle den gødningsmængde, der er fra 20 besætninger med 250 DE. Det vil tage cirka et døgn hver måned at behandle den gylle, der i mellemtiden er kommet i fortanken. Prisen vil være ca. 10 kr. pr. m³, og landmanden skal ikke selv passe det højteknologiske udstyr – det vil i givet fald blive dekanterfirmaet fx en maskinstation.

Der er også de egentlige gyllebehandlingsanlæg, hvor der kommer næsten rent vand ud i den anden ende. Men de er stadig væk for de fleste alt for dyre. Prisen pr. m³ gylle er 60-100 kr.

Interessen og behovet for ny teknologi indenfor gyllebehandlingen er også til stede i andre lande eksempelvis Holland, Canada og USA. Det giver et godt grundlag for udvikling af ny teknologi på dette område.

Gyllebehandlingsanlæg

Adskillige større besætninger har etableret biogasanlæg med et godt resultat. Erfaringerne viser, at der er lidt færre lugtgener, når gyllen bringes ud på marken.

Næste skridt er kombinationen af gyllebehandlingsanlæg i forskellig udformning sammen med biogasanlæg. Dermed opstår muligheden for at bruge det næsten rensede vand til at skylle gødningen ud af stalden i de nye kummesystemer under spalterne.

Den nye husdyrgødningsbekendtgørelse giver også blod på tanden, fordi der bliver mulighed for at dispensere fra harmonikravet.

Et realistisk scenarie er, tror jeg, at det om 5-10 år mere er reglen end undtagelsen, at heltids svinebesætninger på den ene eller anden måde – selv eller i fællesskab – gør brug af den nye teknologi tilpasset bedriftens behov.

Tænk engang en fremtid med bæredygtig næringsstofbalance i markbruget på en bedrift. Ved siden af florerer de sjældne urter som aldrig før. Begrebet gylleudkørsel er glemt. Det hedder nu vanding og gødskning.

Duftmolekylerne i maj er som taget ud af Morten Korchs romaner – mens Danmarks Naturfredningsforening bebrejder svineproducenterne, at medlemsgrundlaget er forudtøjet, og Svend Auken river sig fortvivlet i håret.

Nyt fodervurderingssystem

Men uanset duftmolekyler og ammoniakforbindelser i luften, så er og bliver den økonomiske konkurrenceevne afgørende for svinesektoren. Omkostningerne skal bæres af høj effektivitet og produktivitet i primærproduktionen.

Foderomkostningerne er i den forbindelse helt afgørende, og derfor skal den nyeste viden – anvendes så hurtigt som muligt.

Vort nuværende fodervurderingssystem tager ikke hensyn til den nyeste viden om aminosyrernes fordelighed, ligesom det ikke egner sig til at optimere miljørigtige blandinger med et lavt indhold af råprotein.

I det nye vurderingssystem får hvert fodermiddel to energiværdier. En værdi til grise i vækst og diegivende søer kaldet FE_{gr} og en værdi til drægtige søer kaldet FE_{so}.

Det nye fodervurderingssystem medfører en markant energimæssig nedvurdering af de proteinrige fodermidler specielt sojaskrå, mens korn og fedt bliver opvurderet.

Mineralske forblandinger

Flydende mineraler ser ud til at kunne blive et spændende alternativ til traditionelle mineralblandinger. Forsøg med henholdsvis tørt og flydende mineralfoder har vist, at flydende mineraler gav den bedste fordeling i foderet.

Det skal nu i en kommende afprøvning undersøges, om flydende forblandinger reducerer risikoen for **afblanding** af mineraler og aminosyrer. Hvis afprøvningen falder heldigt ud, vil vi gøre alt, hvad vi kan for at få en generel tilladelse til at bruge flydende mineraler og vitaminer.

Antibiotiske vækstfremmere

Svineproducenterne i Danmark var trendsættere ved afskaffelse af de antibiotiske vækstfremmere. Men jeg er godt klar over, at det ikke var alle, der var lige begejstret over at være blandt trendsætterne! Mange af jer har nemlig haft alvorlige problemer med **fravænningsdiarré** i jeres besætninger.

Det glædelige er nu, at den daglige tilvækst igen er stigende hos smågrise, samtidig med at dødeligheden falder for første gang siden ophør med antibiotiske vækstfremmere.

Noget tyder altså på, at skuden så småt er ved at være vendt. Men der er stor forskel på, hvordan den enkelte besætning har klaret sig uden brug af antibiotiske vækstfremmere.

Det ses også af et øget antibiotikaforbrug i år 2000 i forhold til året før.

I den sammenhæng skal vi ikke glemme, at forbruget af antibiotika til danske husdyr, er reduceret fra 205 t i 1994, til 163 t i 1997, 74,3 t i 1999 og 80 t i 2000. En reduktion på godt 60 procent – som jeg tidligere har sagt – det trækker overskrifter verden over.

Fravænnings-diarré

Men alt vedrørende antibiotikaforbrug trækker overskrifter i Danmark bl.a. derfor arbejder vi fortsat intenst med problemet **fravænningsdiarré**.

Og sagt lige ud, så er der heller ikke her lette løsninger, om end det ofte er muligt at reducere brugen af antibiotika ganske betydeligt.

Fermenteret vådfoder - troede vi engang - kunne være løsningen af problemer med diarré. De første resultater var imidlertid ganske nedslående, fordi de tilsatte syntetiske aminosyrer blev nedbrudt under fermenteringen.

Vore engagerede medarbejdere tabte ikke modet. De arbejdede videre med de erfaringer, man fik fra de første forsøg. Ved brug af to fodertanke – den ene tank til fermentering af korn og den anden tank til iblanding af andre råvarer. Resultatet har været en markant øget daglig tilvækst hos slagtesvin og en klart bedre foderudnyttelse.

Samtidig var der en tendens til lavere forekomst af Lawsonia. Vi tror derfor, at **fermenteret vådfoder** kan være en løsning for nogle besætninger – også til at forebygge **fravænningsdiarré**.

I 7 problembesætninger med **fravænningsdiarré** og lav tilvækst optimerede vi blandt andet foder, stiindretning, **management**, belægning og ventilation, og sammenlignede resultatet med den normale driftsform. Optimering af disse forhold løste ikke altid problemet med diarré, men generelt tog det toppen af diarréproblemerne.

Strategisk medicinering kan derfor i visse perioder være nødvendigt for at undgå uacceptabel høj dødelighed. Sagt lige ud – det er dyrplageri ikke at behandle syge dyr.

Vi samarbejder med den lokale svinerådgivning og Den danske Dyrlægeforening om en langsigtet strategi for brug af antibiotika, og især om den rådgivning og information, der skal gives til svineproducenterne.

Den fælles målsætning er at reducere antibiotikaforbruget og frem for alt mindske risikoen for resistensudvikling.

Sundhedsstatus

Landsudvalget for Svin har i samarbejde med Danmarks Jordbrugsforskning, Statens Jordbrugs- og Fiskeriøkonomiske Institut, Statens Veterinære Serumlaboratorium og Landhøjskolen næsten færdiggjort et projekt i 397 besætninger for at vurdere deres sundhedsstatus.

34 procent af besætningerne med sohold havde løsgående drægtige søer, mens 53 procent af slagtesvinebesætningerne gennemførte alt-ind alt-ud.

- 29 procent af besætningerne var fri for både almindelig lungesyge og ondartet lungesyge type 2
- 65 procent af besætningerne havde almindelig lungesyge
- kun 28 procent af besætningerne havde ondartet lungesyge type 2
- 1 procent af grisene havde **halebíd** medens 3,4 procent havde **ørebid**

Desuden er det fundet, at besætningsstørrelsen ikke i sig selv har betydning for forekomsten af brystindear, og at der var færre brystindear i besætninger med alt-ind alt-ud drift.

Undersøgelsen bekræfter stort set det indtryk vi har af danske gennemsnitsbesætninger, hvad angår sundhed og dyrevelfærd.

Men der var stor forskel i antal behandlinger med antibiotika i besætninger med slagtesvin

- 76 procent havde mindre end en dags behandling pr. gris
- 15 procent havde mellem 1 og 5 behandlingsdage pr. gris
- 6 procent havde mellem 5 og 10 behandlingsdage pr. gris
- og 3 procent havde mere end 10 behandlingsdage pr. gris

Man spørger sig selv, kan det sidste virkelig være rigtigt?

Det er det åbenbart, men det bekræfter samtidig, at det er enkeltbesætninger, som skal bearbejdes kraftigt med information og rådgivning. Disse besætninger kommer i fokus i løbet af det næste år sammen med deres dyrlæge, når VETSTAT kommer i funktion.

Systemet giver nemlig mulighed for at afdække antibiotikaforbrug, typen af antibiotika, og hvilke diagnoser og dyregrupper det er udskrevet til. Fordele er, at der fokuseres på dem, der har problemer og ikke på svineproduktionen generelt.

FarmWatch

I alt-ud alt-ud produktionen er **FarmWatch** et godt værktøj i kampen for at nedbringe medicinforbruget. Erfaringerne er, at FarmWatch via registrering af ændringer i grisenes drikkeadfærd konsekvent giver varsel inden synlige symptomer ved udbrud af diarré.

En række brugere har således også haft et faldende medicinforbrug som en direkte konsekvens af brugen af **FarmWatch**.

Salmonella

Salmonellahandlingsplanen har samlet set været en succes. Stadig færre danskere bliver syge af Salmonella. Sidste år fik kun 166 danskere konstateret udbrud af Salmonella fra svinekød. Et bemærkelsesværdigt lavt tal og det mindste siden salmonellahandlingsplanens start i midten af 90'erne.

Sidste år introducerede jeg "pillen" mod Salmonella som et muligt alternativ til det hidtidige råd - om enten at skifte til melfoder eller delvist at undlade varmebehandling og pelletering.

Vi har endnu ikke helt fundet den rette "pille", men vi er tæt på! Det er vist, at groft formalet korn presset i piller og samtidig tilsat syre giver lovende resultater.

Brug af **byg** og **roepiller** i pelleteret foder til slagtesvin har vist sig at give et lavere Salmonellaniveau.

Vi ved nu, at det er muligt at sammensætte en pille, der reducerer Salmonella i besætningen, uden at det samtidig går væsentligt ud over foderudnyttelsen. Vi mangler endnu den endelige dokumentation for, at det er lige så godt som melfoder.

Derimod viser forsøg, at melfoder ikke umiddelbart løser problemet med Salmonella hos smågrise og søer. En høj dosering af syre virker derimod godt hos smågrise.

Landsudvalget har besluttet at fjerne det obligatoriske besøg af dyrlæge og konsulent for besætninger i Niveau 2 og 3. Den enkelte svineproducent må selv vurdere, hvordan der skal tages hånd om salmonellaproblemerne. Vi anbefaler, at der tages fat tidligt, så snart indekset nærmer sig Niveau 2 - det er det billigste.

PMWS

PMWS (Postweaning Multisystemic Wasting Syndrome) har påkaldt sig stor opmærksomhed flere steder i udlandet og har blandt andet i England medført meget store problemer.

Landsudvalget har i samarbejde med Serumlaboratoriet og Lindholm undersøgt, om PMWS forekommer i Danmark. 8 besætninger med symptomer på PMWS blev undersøgt, og det var muligt at stille diagnosen i 2 af besætningerne. Symptomerne var imidlertid betydeligt mildere end beskrevet fra andre lande.

Vi må derfor sige, at PMWS forekommer i Danmark, men den synes ikke at give problemer i samme omfang som i andre lande.

Reproduktion

Overgangen til løsgående søer i specielt løbeafdelingen kan medføre et fald i antal fødte grise. Vi ved derimod ikke, om de færre grise skyldes, at landmanden skal lære at håndtere dyrene anderledes i systemer med løsgående søer, eller om dyrene reelt er udsat for en større stressbelastning.

Det er vi nu i færd med at undersøge i et samarbejde med Sveriges Landbrugsuniversitet.

Stimulering til stående brunst er en vigtig detalje. Jeg har tidligere været inde på virkningen af overraskelsesmomentet, hvor ornen er installeret i sit eget såkaldte "herreværelse" i løbeafdelingen.

At ornen er en vigtig herre har vi altid vidst. Men at fodermesteren i stalden fuldt ud kan erstatte ornen - rent stimulansmæssigt - må siges at være en nyhed. Dokumentationen herfor er, at en god og rigtig indsats af fodermesteren før og under inseminationen kan give niveauer af hormonet oxytocin i blodet hos søer, som er tæt på det, som ornen kan fremkalde, når han gør sit bedste. - Godt klaret må man sige!

Løbeafdeling

Grundlaget for den optimale reproduktion starter i løbeafdelingen, men det er også her det kikker i alt for mange besætninger.

Trods alt går det nu bedre i løbe-/drægtighedsstalde med løsdrift, idet faringsprocenten ifølge e-kontrollen har stabiliseret sig for første gang i de sidste 4-5 år.

Traditionel opstaldning i bokse har vist sig som den mest produktionssikre løbestald. Men ved kontraktproduktion til det engelske marked opnås den største sikkerhed ved at benytte en løbestald, hvor søerne går i flok og har fri adgang til æde- og insemineringsbokse.

Det tyder på, at der kan opnås resultater på niveau med individuel opstaldning. En sandsynlig forklaring er, at der ikke er konkurrence under foderoptagelsen, samt at søerne kan søge ro i boksene under dannelse af rangorden og under opspringsseancen. Det er imidlertid helt afgørende, at gulvene er skridsikre.

KS

Kunstig sædoverføring er en effektiv metode til at udbrede de bedste gener i så mange besætninger som muligt. Knap halvdelen af samtlige løbninger sker med indkøbt sæd fra KS-stationer.

I forhold til sidste år er der tale om en vækst på godt 11 procent i antal solgte sædportioner fra **DanAvl** KS-stationerne - en yderst tilfredsstillende udvikling.

Der er også et stigende antal besætninger, der anvender Intern KS. Som følge af denne udvikling er vi ved at undersøge, om der er en forskel i totalfødt grise pr. kuld og faringsprocent, afhængig af om sæden er tappet i besætningerne eller leveret fra en KS station. Forsøget er færdigt ved årsskiftet.

Dyb inseminering

Dyb inseminering er en ny teknik, hvor sæden føres direkte ind i børen via et tyndt **kateter**. Metoden kan i fremtiden blive relevant ved brug af frossen sæd eller ved kønsortering af sædceller.

Teknikken er endnu i sin vorden og med de nuværende katetere må vi fraråde, at man anvender metoden, idet risikoen for at beskadige søerne endnu er for stor. Det strider klart imod vores målsætning om dyrevelfærd og høj etisk standard.

Dyrevelfærd

Dansk svineproduktion er især kendetegnet ved høj effektivitet sammenlignet med vore konkurrenter i EU, USA samt Canada.

Den høje effektivitet er udviklet under hensyn til dyrevelfærd og dyreværn. Heldigvis er der heller ingen konflikt imellem de to målsætninger.

Derfor har dyrevelfærd længe været prioriteret højt i Landsudvalget ud fra deisen om, at dyrenes velfærd, sundhed og effektivitet skal trække på samme hammel for at dække de omkostninger regeringen via de særlige danske rammebetingelser er pålagt svineproduktionen.

Vi intensiverer nu forskningen sammen med de statslige institutioner for at få mere viden om dyrenes velfærd, herunder muligheder for at forebygge **halebld** og andre unoder.

I Landsudvalget er der ingen diskussion om, at dyrene og behandlingen af dem med stolthed skal kunne vises frem såvel i besætningen som under transport.

Diegivende søer

Senest har vi rettet fokus mod de løsgående, diegivende søer, som hidtil har haft en alt for høj **pattegrisedødelighed**. I et samarbejde mellem Danmarks JordbrugsForskning, Landbohøjskolen og Landsudvalget er vi i gang med at undersøge årsagen til den store dødelighed.

Vi er også klar over, at der er lang vej endnu, inden der kan opnås de samme resultater i stier med løsgående diegivende søer som i de nuværende kassestier.

Udendørs svineproduktion

Udendørs svineproduktion omfatter i dag ca. 35.000 søer. Men en stor del af de drægtige søer er ved at blive flyttet indendørs, så det er efterhånden kun de diegivende søer, som er på friland. Og en del producenter overvejer også, om de skal flytte dem indendørs.

Årsagen til det er blandt andet, at vi har haft nogle meget våde vintre, der gør denne produktionsform ret besværlig. Dertil kommer, at det kniber for de udendørs producenter at følge med rent effektivitetsmæssigt. Det skyldes især en relativ høj **pattegrisedødelighed**. Det positive er, at der alt andet lige er opnået en lidt højere fravænningsvægt i forhold til kassestier i indendørs drift.

Økologisk svineproduktion

Den økologiske svineproduktion omfatter ca. 3.500 søer. Produktionen er i vækst blandt andet på grund af øget efterspørgsel på det engelske marked. Vores resultater fra 5 besætninger med 60-200 søer viser, at denne produktionsform kan fungere med rimelige produktionsresultater.

Afregningen er ganske vidst høj i øjeblikket, men markedet er ustabil, og investeringen samt omlægningsomkostningerne er høje. Det skal med i vurderingen, inden man overvejer at skifte over til økologisk svineproduktion.

Vi fortsætter sammen med Danmarks JordbrugsForskning udviklingen af produktionssystemer og fodringsmetoder, der kan gøre økologisk svineproduktion mere konkurrencedygtig.

Løsgående drægtige søer

Det produktionssikre staldsystem til løsgående drægtige søer er i princippet det samme som ved løbeafdelinger, hvor soen har permanent adgang til en ædeboks og et velindrettet frit lejeareal med halm efter svensk mønster. Adfærdsstudier har vist, at der er stor forskel mellem besætningerne, hvad angår andelen af søer, som opholder sig i henholdsvis bokse og i det frie areal.

Vores vurdering er, at indretningen af stien og **management** har stor indflydelse på, i hvor høj grad arealet bag boksene er attraktivt for søerne at opholde sig i.

Indretningen må imidlertid ikke friste til, at søerne holdes mere eller mindre permanent i bokse. Intentionerne i lovgivningen er, at søerne skal have mulighed for at gå i flok – alt andet tager Landsudvalget skarp afstand fra.

Et andet velfungerende system er **elektronisk sofodring** med store spaltegulvsarealer og store redekasser, hvor arbejdsforbruget er lavt til halm- og gødningshåndtering.

Elektronikken har desuden den fordel, at der er stor mulighed for fleksibilitet, og det er nemt at indrette i eksisterende bygninger. Udover det, der her er fremhævet, er der også andre indretningsprincipper til løsgående drægtige søer, som kan fungere godt med det rette **management**.

I dag er godt 35 procent af de drægtige søer løsgående, og det forventes at være fordoblet til 70 procent om 5 år.

Signaler til udlandet/dyre-velfærd

Det er et gennemgående træk, når vi har gæster fra udlandet - hvad enten det er koreanere, japanere, europæere eller amerikanere - det være sig producenter, politikere, journalister eller repræsentanter fra indkøbskæder - så er de vildt begejstret og imponeret over de forskellige systemer til løsgående drægtige søer og ikke mindst, når de hører om produktionsresultater med 26 grise pr. årssø eller endnu bedre.

Når de efterfølgende ser fravænningsstalden med toklimastier med lidt strøelse eller spåner, har indtrykket om vores førerposition vedrørende dyrevelfærd bidt sig fast.

Indtrykket fæstner sig yderligere, når de ser slagtesvinestalde med en tredjedel fast eller drænet gulv. Typisk suppleret med regulerbar overdækning af lejearealet, hvor der kan tages særligt hensyn til klimakrav til nyindsatte grise de første uger.

Midt under besøget, når de går med videokameraet i hånden, starter overbrusningsanlægget, mens grisene med tryn i vejret nyder den kølige dusch fra dyserne. Der er rent og tørt i lejearealet, og gæsterne bliver ikke våde på inspektionsgangen, fordi anlægget er lavet korrekt.

Billeder og indtryk som her beskrevet går i øjeblikket verden rundt og er med til at fremhæve dansk svineproduktion som førende indenfor dyrevelfærd samtidig med høj sundhed og effektivitet.

Vi har også med tilfredshed nikket kendende til det nye EU-direktiv omhandlende løsgående drægtige søer gældende fra januar 2003. Direktivet er stort set en afskrift af den danske lov.

I EU har man endnu ikke taget initiativ til at indføre nye dyrevelfærdsregler for smågrise- og slagtesvinestalde.

Multisite/FRATS

Konsekvent holddrift i soholdet med 7 kg's produktion kombineret med FRATS ser ud til at blive fremtidens produktionsform baseret på **multisite** såkaldt two site.

Jeg må sige det er en ren fornøjelse at komme i disse meget arbejdsvenlige og velindrettede stalde med holddrift i soholdet og fravænnings ved 4-5 uger. Søerne er i god foderstand, beskedent medicinforbrug, meget få problemer med **skulderrår** og benproblemer. Det samme positive billede går igen i smågrise- og slagtesvinestalden – det har aldrig set bedre ud – sådan er det, når svineproduktionen viser sig fra sin bedste side.

Derfor burde familien Danmark inklusive ministre have fornøjelsen af at se det i den bedste sendetid!

Produktionsresultaterne er imponerende ifølge vore seneste undersøgelser og erfaringer – høj daglig tilvækst, lavt foderforbrug, lav dødelighed og god sundhed er nøgleordene.

Fordelen er, at soholdet kan levere store smågrisehold til slagtesvineproducenten. Det giver både færre omkostninger og effektive smittebarrierer, fordi det kombineres med alt-ind alt-ud produktion.

For at vurdere økonomien har vi beregnet forskellen i produktionsomkostninger mellem en traditionel besætning med smågrise og slagtesvin og et **holddriftssystem** kombineret med FRATS. De mest markante forskelle fremkommer vedrørende foder, transport og arbejde.

Forskellen i foderomkostningerne skyldtes især en bedre foderudnyttelse ved FRATS produktionen, der samlet giver en forskel på 22 øre pr. kg produceret gris til fordel for FRATS systemet.

Det største problem ved FRATS er, at grisene ikke vil ud af stierne, når vognmanden kommer. De synes, at det går godt, hvor de er!

Opindeligt stod FRATS for "(FRA)vænnings (T)il (S)lagtning". I dag er der flere, som mener, at FRATS ganske enkelt er en forkortelse af (F)antastisk (RAT)ionel (S)vineproduktion.

Men forudsætningen for det her beskrevne er militærpræcision i **planlægning og styring af holddrift** kombineret med stor dygtighed hos driftsleder og medarbejder. Så opnås der til gengæld også topresultater.

Manglende planlægning

Topresultater fordrer også et produktionssikkert staldanlæg i ordets bredeste betydning. Ikke desto mindre ser vi alt for ofte mangelfulde stiindretninger, ubalance mellem afdelingerne i de nye eller renoverede stalde – løsninger, der højst fortjener karakteren 6.

Jeg ved godt, at det i undervisningssystemet er nok til at bestå - men et så middelmådigt udgangspunkt er ikke nok - hvis man satser på at være blandt eliten af svineproducenter – det gælder i øvrigt også indenfor andre erhverv.

Kun ved omhyggeligt forarbejde er det muligt at opfylde kravene til høj effektivitet, dyrevelfærd, god sundhed, minimal lugt, **ammoniakfordampning**, godt arbejdsmiljø og fødevarer sikkerhed.

Netop den manglende forberedelse – altså i planlægningsfasen før byggeriet går i gang – kikser og kokser det. Alt for ofte er der ingen beskrivelse af de nævnte funktionskrav eller præcisering af antal stipladser i de forskellige afsnit.

Typisk barberes der i prisen i sidste øjeblik på bekostning af funktionaliteten – her er det sparet ikke altid tjent!

Værre endnu – der er heller ingen aftale om byggetilsyn, ej heller om opfølgning og ansvar for fejl, der viser sig, når staldanlægget er taget i brug. Og der kommer altid noget der **skal** rettes.

Jeg forstår ikke de svineproducenter, der ikke inddrager de skrappeste specialister dvs. svineproduktionskonsulenter, bygningskonsulenter, arkitekter og dyrlæger til sammen med det ansvarlige staldfirma at detaljbekræfte kravene til anlægget, inden byggeriet går i gang. Det er den eneste professionelle måde at gribe et flere millioner kroners projekt an på.

Selv i Jylland er det ikke længere nok med håndslag på Agromek og en skitse bag på en kuvert.

Knoglestyrke hos søer

Vi kan ikke klage over mediernes opmærksomhed omkring grisenes sundhed og styrke. Påstanden har blandt andet været, at mange søer havde brud på rygsøjlen, inden de blev slagtet. Vi har undersøgt forekomsten af knoglebrud i rygsøjlen hos ca. 1.500 slagtesøer fordelt på 3 slagterier. Mellem slagterierne var der ikke forskel i karakteren af brud, som alle bar præg af at være opstået under selve slagteprocessen.

Der var således ikke tale om brud, der var opstået, før søerne blev slagtet, og der var heller ikke forskel i frekvensen af brud, uanset hvilken besætning søerne kom fra.

Det er derfor irrelevant, at iværksætte registrering af knoglebrud på slagtesøer med henblik på udpegnings af sobesætninger med disposition for svage knogler.

Desuden sammenlignede vi data fra 1994 med data fra 1998, hvoraf det fremgår, at frekvensen af gamle brud, altså brud opstået i besætningen, ikke er steget i den periode.

Dansk/kinesisk projekt

Jeg sagde sidste år, at strategiske alliancer med de rette forskningsmiljøer verden over er nødvendig for, at vi kan få den viden, der sikrer vores fremtidige konkurrenceevne. – Forskning er et must.

Det dansk/kinesiske genomprojekt har til formål at kortlægge svinenes arvemasse, og det er et godt eksempel på internationalt forskningsarbejde på højeste plan.

Fra dansk side er det Danmarks Jordbrugsforskning, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole og Landsudvalget for Svin, der forestår forskning og samarbejde med Beijing Genomics Institute.

Kina investerer i disse år kolossale midler i genforskning og bioinformatik, som er den videnskab, der skal bruges til at analysere de sekvenserede data. Vi møder et enormt engagement og stolthed hos kineserne over at være førende på verdensplan indenfor denne videnskab.

I de ca. 3 år projektet forløber er budgettet på godt 200 mio. kr. i alt, hvoraf Kina dækker de ca. 100 mio. kr. Danmarks Jordbrugsforskning og Landbohøjskolen laver forskning for til sammen ca. 75 mio. kr., og Landsudvalget for Svin, får udgifter på ca. 35 mio. kr. – en god aftale synes vi.

Efter at aftalen var på plads, varede det da heller ikke længe, inden de mest anerkendte forskningstidsskrifter i verden omtalte det dansk/kinesiske projekt som

banebrydende. Grisen er det første husdyr, som opnår den ære at få sit genom sekvenseret. Forinden er det humane genom sekvenseret under stor offentlig opmærksomhed.

Avlsmål

Resultatet fra samarbejdet skal i første omgang afklare, om vi kan skabe immunitet mod en række produktionssygdomme. Når vi får adgang til hele svinets genetiske kode, bliver det forhåbentligt muligt at medtage immunitet fra fx lungesyge, diarré, brok og så videre i avlsarbejdet. Af andre egen-skaber kan nævnes forbedring af soens mælkeydelse og moderegenskaber.

Nye avlsmål

Globalt produceres der årligt ca. 1,2 mia. svin, og grundviden om selve kernen i grisen kan derfor blive et godt aktiv.

Længe før samarbejdet med kineserne kom på tale begyndte vi et meget stort forsøg med måling af en lang række egenskaber blandt andet **fødselsvægt**, fravænningsvægt, lungeforandringer og osteochondrose hos kendte familier.

Her kommer det dansk/kinesiske projekt ind som et uvurderligt og præcist værktøj til at finde de grise, der skal avles videre på.

Krydsnings-forsøg

I den mere kendte genre af forsøg har vi sammenlignet orneracerne Duroc, Pietrain og krydsningsorneren HD. Det lyder jo som et kendt projekt, men vores krav til Pietrain og HD var specielle. Pietrain-ornerne skulle være frie for halothangenet og HD-ornerne måtte ikke have RN⁺ genet.

Afkom efter Pietrain havde en daglig tilvækst, der var næsten 100 gram lavere, end afkom efter Duroc- og HD-ornerne. Modsat havde afkom efter Pietrain en højere kødprocent på 1,2 procentenhed. Ved en økonomisk beregning var der på bundlinien ikke forskel mellem de tre ornetyper. Brug af halothanfri Pietrain kan således godt være et alternativ i en kontraktproduktion med ekstra betaling for høj kødprocent, hvis ellers der er ledige stipladser i slagtesvinestalden.

Vi har planlagt at gå i gang med at lave krydsningsorner PD og PH produceret med den omtalte Pietrain ornetype for senere at afprøve disse mod Duroc.

Desuden har vi testet afkom efter orneracerne Duroc og Hampshire og fundet en forskel i daglig tilvækst på 39 g til fordel for Duroc.

Avlsfremgang

Det er velkendt, at der er en avlsfremgang på ca. 10 kr. pr. slagtesvin årligt. Det største genetiske bidrag til denne forbedring er egenskaberne fødte grise pr. kuld, foderudnyttelse og daglig tilvækst.

Den fremtidige målsætning er ikke alene at få flere levendefødte grise pr. kuld, men 12-13 ensartede levendefødte grise. Derfor har vi igangsat et stort projekt kaldet Supersoen for at fremskaffe den viden, der via avlsarbejdet skal selektere efter mange ensartede grise. – Men det er et langsigtet projekt.

Kernestyring

Godt 260 besætninger deltager nu i kernestyingsprogrammet, der svarer til en vækst på 25 procent siden sidste år. Besætningerne har tilsammen 100.000 søer. Det svarer til, at ca. 20 procent af alle hjemmeproducerede sølte rekrutteres i besætninger med brug af kernestyning.

Desværre overholder en del af besætningerne ikke kravene om månedlige indberetninger af data. Der er derfor risiko for, at egenproducerede sølte har for ringe genetisk kvalitet.

Det skuffer måske nogen, men fakta er, at motivationen for egenproduktion af avlsdyr ikke må være et ønske om billige sølte, idet prisen på krydsningssølte stort set er ens, hvad enten sølte indkøbes fra en opformeringsbesætning eller rekrutteres fra egen kernebesætning eller zigzag strategi.

Hidtil har indberetning af data fra kernestyingsbesætninger til databanken været besværlige og tidskrævende. AvlsMODul-Svin kaldet AMOS kan nu elektronisk overføre data fra Bedriftsløsning-Svin til databanken.

Introduktionen af AMOS forenkler indberetningen af data, og den sparede tid kan i stedet bruges på optimering af avlsarbejdet i besætningen.

Avl og opformering

Her ved årsmødet er der grund til at understrege det konstruktive samarbejde, som Landsudvalget har med Dansk Svineavl og Dansk Opformering af Avlssvin.

Ledelsen i de to organisationer bakker op om Landsudvalgets beslutninger og visioner om avlsarbejdets udvikling til gavn for dansk svineproduktions fremtid. Her tænker jeg på det helhedssyn, der dækker effektiviteten i producentledet samt målet om høj slagte- og kødkvalitet og fødevarerikkerhed.

Bedriftsløsning – Svin

Hvad angår den nye version af Bedriftsløsning-Svin har vi ikke fået den ros vi havde håbet på – nogen vil sige, at vi har fået den ros og ris vi fortjener. Sandheden er, at indkøringen af Bedriftsløsning-Svin har været langt mere besværlig end ventet trods en ihærdig indsats fra vores medarbejdere.

I årets løb er det heldigvis lykkedes at opnå mærkbare forbedringer af hastighed og stabilitet i programmerne. Som situationen er nu, står vi med en velfungerende programpakke med mange muligheder for at skaffe overblik i en svinebedrift, hvad angår produktionsplanlægning, styring og kontrol.

Overfor vore trofaste brugere beklager vi, at det har taget så lang tid at få "skovlen" under problemerne.

Som noget nyt er vi snart klar med en håndterminal, som kan lette både dataregistrering og datahåndtering. Håndterminalen er lige nu i den afsluttende testfase hos udvalgte brugere.

Arbejds miljø

Vigtigt er det med avl, fodring og stalde, men vigtigst af alt er, at dyrene bliver passet godt, og at de, der passer dem, har det godt.

Vil du have et sundt helbred og et godt liv – så bliv landmand viser en ny undersøgelse.

Det fremgår, at landmænd ikke så let får kræft og hjertekarsygdomme som resten af befolkningen. For hver person i Danmark, der dør, inden de er 62 år, dør der relativt kun 0,7 landmand. Set ud fra en livstidsbetragtning er det sundt at være landmand – det kommer nok ikke bag på forsamlingen!

Åndedrætsværn

Inden for åndedrætsværn sker der fortsat en produktudvikling. Nu kan I købe et åndedrætsværn med meget få gener. Man kan samtidig bære høreværn med indbygget radio.

Åndedrætsværn har dugfrit visir – til det kan jeg oplyse, at der er udlovet et par kasser øl eller tilsvarende i rødvin til den eller de personer, der kan arbejde så hårdt at visiret dugger – indtil videre har ingen været i stand til at udløse præmien!

Afslutning

Når vi fastlægger sigtelinierne for Landsudvalgets fremtidige forsknings- og udviklingsstrategi, har vi brug for både visir og sigtekorn – for med en vis præcision at ramme de mål, vi sigter efter.

Målene er, som det der i øvrigt karakteriserer verdenssamfundet for øjeblikket – lidt uklare, når vi taler om fremtiden.

Trods usikkerheden, tror jeg fuldt og fast på, at vi i fællesskab er i stand til – med god præcision – at finde løsninger på de udfordringer vi står overfor de kommende år blandt andet indenfor miljø, lugt- og ammoniakdampning, bæredygtighed, dyrevelfærd, sundhed, arbejdsmiljø, fødevarekvalitet, fødevaresikkerhed og ikke mindst effektivitetsfremme, herunder at finde de rigtige avlsmål.

Det gør vi blandt andet i samarbejde med de ypperste forskningsmiljøer i verden, hvad enten de findes i Kina, USA, Canada eller EU – for derved opnår vi nemlig den optimale synergi med det vi er gode til i Danmark.

Vores vision er at skabe det grundlag, der skal til for at I som svineproducenter – unge som lidt ældre – fortsat er de bedste i verden til at producere de svin som fremtidens forbruger foretrækker på verdensmarkedet.

I fællesskab skal vi også skabe grundlag for, at I som producenter vil være anerkendte og respekteret af naboer, lokalsamfundet, pressen og politikerne.

De seneste røgsignaler fra politisk hold tyder da heldigvis også på, at den hidtidige indsats så småt er ved at bære frugt. – Jeg mener helt klart, at der er grundlag, for at I kan bibeholde en usvækket lyst og gejst til at producere svin.

Så fasthold familiens planer for ski- og sommerferie - budgettet vil nok både nu og fremover kunne bære det.

Inviter eventuelt naboen med og fortæl om fremtidsplanerne for jeres bedrift – det kan vise sig at være en god investering.

Til slut en stor tak til svineproducenter, forskningsinstitutioner rådgivere og alle vores mange samarbejdspartnere – ingen nævnt ingen glemt – for det fællesskab I har været med til at skabe i årets løb. Det gør os stærke.

Tak til Landsudvalget for Svin og medarbejderne for endnu et spændende år med et stort engagement fra alle sider.

Tak for jeres opmærksomhed.